

การสังเคราะห์งานวิจัยด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์
ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ระหว่างปี พ.ศ. 2556 - 2564*
RESEARCH SYNTHESIS IN SOCIAL SCIENCES, HUMANITIES AND FINE ARTS OF
THAMMASAT UNIVERSITY DURING 2014 - 2021

บุญยณัฐ นาคะ*, พิชญา คุ่มแคว้น, รัชพล แยมกليب

Boonyanuch Nakha*, Pichaya Koomquan, Ratchapon Yamkeep

สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Thai khadi Research Institute, Thammasat University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: natpat@tu.ac.th

บทคัดย่อ

การสังเคราะห์งานวิจัยด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ระหว่างปี พ.ศ. 2556 - 2564 มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจจำนวนและสังเคราะห์ประเภทของงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ ของคณาจารย์และนักวิจัยในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2556 - 2564 นำไปสู่การค้นพบองค์ความรู้ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น และหาประเด็นที่เหมาะสมที่สุดในการดำเนินการวิจัย รวมทั้งเห็นภาพรวมของงานวิจัยที่ขาดหายไป โดยเก็บข้อมูลจาก กองบริหารการวิจัย และสำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นหลัก โดยมีข้อมูลเพิ่มเติมจากบางหน่วยงานอื่น ๆ จำนวน 20 หน่วยงาน จากการสังเคราะห์ข้อมูลพบว่า มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีผลงานวิจัย 1,660 ผลงานต่อเนื่องโดยเฉลี่ยปีละ 180 - 220 เรื่อง ขณะที่มีผลงานวิจัยมากที่สุดคือพาณิชยศาสตร์และการบัญชี ร้อยละ 32.17 รองลงมาเป็นคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน ร้อยละ 9.34 คณะเศรษฐศาสตร์ ร้อยละ 8.91 คณะรัฐศาสตร์ ร้อยละ 8.80 ตามลำดับ ด้านสาขาการวิจัยพบว่าสาขาเศรษฐศาสตร์มีมากที่สุด ร้อยละ 41.08 สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศและนิเทศศาสตร์ ร้อยละ 16.45 และสาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ ร้อยละ 8.80 ทั้งนี้ผลงานส่วนใหญ่สอดคล้องตามยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ในยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง และยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ด้วยประเด็นทางรัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ นิเทศศาสตร์และสื่อสารมวลชน ในขณะเดียวกันยังมีผลงานที่สอดคล้องในยุทธศาสตร์ชาติด้านสร้างความสามารถในการแข่งขันด้วยประเด็นทางเศรษฐศาสตร์ แต่ในบางประเด็นยังมีจำนวนน้อย เช่น ด้านสังคมวิทยา ที่มีร้อยละ 1.39 ด้านศิลปศาสตร์ ร้อยละ 1.14 รวมไปถึงด้านด้านจิตวิทยา ศีลภาสาตร์ ภูมิศาสตร์ ทางสังคมและเศรษฐกิจ และมนุษยศาสตร์อื่น ๆ ที่มีเพียงไม่ถึงร้อยละ 1 เท่านั้น

คำสำคัญ: การสังเคราะห์งานวิจัย, งานวิจัยด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Abstract

The synthesis of research in the social sciences, humanities, and fine arts of Thammasat University between 2013 and 2021 aims to survey the amount and synthesize the types of

research in the social sciences, humanities, and fine arts of faculty and researchers affiliated with faculties, colleges, and institutes. Various things lead to the discovery of more clear knowledge. I have seen the research gaps that do not respond to the needs of strategic issues at the international, national, and university levels. This leads to setting the direction of research studies and research development in the next phase by collecting information from The Research Administration Division and Thammasat University Research and Consulting Institute mainly and additional information from 20 faculties, colleges, and institutes found that there are 1,660 ongoing research works, averaging 180 - 220 subjects per year. The faculty with the most research work is Commerce and Accountancy, at 32.17 percent, followed by Coming down to the Faculty of Journalism and Mass Media at 9.34 percent, Faculty of Economics at 8.91 percent, Faculty of Political Science at 8.80 percent, respectively, which is in the same direction as the type of research, with Economics having the most at 41.08 percent and Information Technology and Communication Arts at 16.45 percent. and the field of political science and public administration, 8.80 percent. Most of the work is consistent with the 20 - year national strategy (2018 - 2037) in terms of security, balancing, and developing the public administration system with issues of political science and law. and Communication Arts and Mass Communication Creating competitiveness through economic issues but some areas are still in small numbers, such as sociology with 1.39 percent, liberal arts with 1.14 percent, including psychology, education, social geography, and economics. and other humanities account for less than 1 percent.

Keywords: Research Synthesis, Research in Social Sciences Humanities and Fine Arts, Thammasat University

บทนำ

ตามที่สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) จัดทำร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) เพื่อมุ่งพลิกโฉมประเทศไทยสู่ “สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” โดยประเด็นสำคัญคือการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการสร้างเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง ผ่านกระบวนการดำเนินงานโดยภาคส่วนต่าง ๆ ที่อาศัยองค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ รวมทั้งศิลปกรรมศาสตร์ ซึ่งในมิติของการดำเนินงานบนฐานศิลปะและทุนวัฒนธรรมตามแนวทางของส่วนงานในระดับกระทรวง เช่น กระทรวงวัฒนธรรม ได้นำเสนอ “วัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์ มีบทบาทนำในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทย” รวมทั้งข้อเสนอให้อุตสาหกรรมวัฒนธรรมเป็นหมุดหมายหลักในการตอบโจทย์พัฒนาประเทศไทยที่มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับร่างพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ในหมุดหมายที่ 2 ไทยเป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพและความยั่งยืน หมุดหมายที่ 7 ไทยมีวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เข้มแข็งมีศักยภาพสูงและสามารถแข่งขันได้ หมุดหมายที่ 8 ไทยมีพื้นที่และเมืองอัจฉริยะที่น่าอยู่ปลอดภัย เติบโตได้อย่างยั่งยืน และหมุดหมายที่ 12 ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูงมุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต สอดคล้องกับแนวนโยบายการดำเนินงานของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการบูรณาการการเรียนการสอน การวิจัย และการสร้างสรรค์นวัตกรรมของประเทศด้วยสหวิทยาการ ดังนั้นจึงริเริ่มการดำเนินขับเคลื่อนการพัฒนาด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ของประเทศ โดยมีวิยสถานด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์แห่งประเทศไทย (Thailand Academy of Social Sciences, Humanities and Arts: TASSHA) หรือ

“ธัชชา” เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการวิจัยและพัฒนาบุคลากรทางด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ของประเทศ ไปสู่การสร้างคุณค่าและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมของชาติ (สำนักงานนโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ, 2562)

ในปี พ.ศ. 2564 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นส่วนงานในกำกับของกระทรวง อว. ได้มีบันทึกข้อตกลงให้ความร่วมมือกับสำนักงานปลัดกระทรวง อว. เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ของประเทศ โดยการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิจัยและวิชาการ องค์ความรู้ และบุคลากรด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ รวมทั้งเชื่อมโยงและบูรณาการศาสตร์อื่น ๆ ที่จะนำไปสู่การสร้างคุณค่าและผลประโยชน์ของชาติ ตลอดจนเป็นการคลี่คลายปัญหาเพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาสังคมในปัจจุบัน และนำไปสู่การถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาและสร้างความภูมิใจในรากเหง้าของคนในท้องถิ่น ซึ่งเป้าหมายดังกล่าวนี้มีความสอดคล้องเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยด้านการสร้างคุณภาพชีวิตและสังคมแห่งอนาคต และการนำประเด็นการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาและกำหนดทิศทางการดำเนินงานด้านวิชาการและการวิจัย ซึ่งเมื่อพิจารณาผลงานวิชาการและงานวิจัยของมหาวิทยาลัยก็เป็นที่ยอมรับในระดับชาติและนานาชาติว่าผลงานด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ตลอดจนมิติทางด้านศิลปะ วัฒนธรรม และวิถีชีวิต ของมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นจุดแข็งและรากฐานของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ล้วนเป็นผลงานที่มีคุณภาพสามารถแสดงให้เห็นถึงความรู้ความเชี่ยวชาญของบุคลากรได้อย่างชัดเจน และมีผลงานวิจัยจำนวนมากที่นำไปสู่การบริการวิชาการ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนและท้องถิ่นได้

อย่างไรก็ตามการสังเคราะห์งานวิจัยถือได้ว่าเป็นกระบวนการสำคัญกระบวนการหนึ่งของการศึกษาในรูปแบบ Evidence - based ที่สามารถนำผลการศึกษาไปใช้เพื่อการพัฒนาใช้ประโยชน์ได้ทั้งในเชิงวิชาการ การศึกษา การวิจัยและการปฏิบัติงาน โดยการศึกษาทางด้านการศึกษาคติวิทยา และการแพทย์ เป็นศาสตร์แขนงแรก ๆ ที่มีการศึกษาวิจัยในรูปแบบของการสังเคราะห์งานวิจัย (Chalmers, L., et al., 2002) ถือเป็นการศึกษาวิจัยในรูปแบบของการสังเคราะห์งานวิจัยด้วยวิธีทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic Review) (เสาวธาร โพธิ์กลัด, 2560) แม้มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จะมีความโดดเด่นอย่างชัดเจนในมิติการศึกษาวิจัยด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ ทว่ายังขาดการรวบรวมและจัดหมวดหมู่องค์ความรู้จากการวิจัยในประเด็นดังกล่าวอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อนำไปสู่การเป็นคลังปัญญาของประเทศตามยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยอาศัยกลไกการขับเคลื่อนประเทศด้วยวิทย์และศิลป์ ผู้วิจัยจึงศึกษาและสำรวจงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเพื่อให้ทราบถึงจำนวนผลผลิต จำนวนผู้ให้ทุน สาขาของทุนที่ได้รับของการศึกษาวิจัยที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของการวิจัยและพัฒนาของชาติ (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2560) อันจะนำไปสู่การค้นพบองค์ความรู้ที่ชัดเจนยิ่งขึ้นทางด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ เป็นรากฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในทุกมิติ รวมทั้งได้เห็นถึงช่องว่างของการศึกษาวิจัยที่ยังไม่ตอบสนองต่อความต้องการตามประเด็นยุทธศาสตร์ทั้งในระดับนานาชาติ ระดับชาติ และมหาวิทยาลัย ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดทิศทางการศึกษาวิจัย และการพัฒนางานด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ของมหาวิทยาลัยในระยะต่อไป และสามารถสนับสนุนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ชาติ นโยบายของกระทรวง อว. และนโยบายของมหาวิทยาลัยได้อย่างเหมาะสมในบริบทต่าง ๆ ได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพมากที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจผลงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ ของคณาจารย์และนักวิจัยในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2556 - 2564

2. เพื่อสังเคราะห์ประเภทของงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ ของคณาจารย์และนักวิจัยในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2556 - 2564

วิธีดำเนินการวิจัย

กระบวนการศึกษาวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยในรูปแบบผสมผสาน (Mixed methods) โดยมีวิธีการดำเนินงานดังนี้

1. เก็บรวบรวมผลการศึกษาวิจัยโดยจำแนกเป็นการศึกษาด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ตามขอบเขตของการศึกษาวิจัย เป็นผลงานวิจัยที่ได้รับทุนวิจัยครอบคลุมประเด็นด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์จาก 1) ฝ่ายวิจัยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และทุนภายในของแต่ละคณะ 2) ทุนวิจัยจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน หรือรัฐวิสาหกิจที่มีการดำเนินงานผ่านฝ่ายวิจัยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ 3) สำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (TU RAC) โดยมีขอบเขตด้านระยะเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 2556 - 2564 และขอบเขตผลงานวิจัยที่มีการเขียนข้อเสนอโครงการวิจัยจนได้อนุมัติให้รับทุนและแต่ละหน่วยงานยินยอมให้ข้อมูลเท่านั้น

2. ใช้วิธีวิทยาการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ ในการจำแนกจำนวนผลงานวิจัย จำนวนแหล่งทุน การแบ่งประเภทการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สังเคราะห์ข้อมูลโดยใช้จำนวนร้อยละ ตามคู่มือการตรวจสอบและประเมินผลข้อเสนอการวิจัยของหน่วยงานภาครัฐที่เสนอของงบประมาณ ประจำปี 2561 ทั้งสาขาวิชาการของสภาวิจัยแห่งชาติ ประกอบด้วยสาขาปรัชญา สาขานิติศาสตร์ สาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ สาขาเศรษฐศาสตร์ สาขาสังคมวิทยา สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศและนิเทศศาสตร์ สาขาการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2561) และสาขาวิชาการตามหลักของ OECD (Organisation for Economic Co - Operation and Development) (Frascati Manual, 2002) ซึ่งมีการจำแนกรายละเอียดมากกว่าสาขาวิชาการของสภาวิจัยแห่งชาติซึ่งผู้วิจัยจะใช้การจำแนกนี้เป็นหลักในวัตถุประสงค์ข้อ 2

3. ใช้วิธีวิทยาการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อวิเคราะห์ 5 ขั้นตอน คือ 1) กำหนดหัวข้อปัญหาของการสังเคราะห์การวิจัยเพื่อหาช่องว่างของประเด็นวิจัยในสายสังคมศาสตร์ฯ 2) วิเคราะห์ปัญหาโดยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 3) สืบค้นงานวิจัยจากการขอข้อมูลหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 4) วิเคราะห์เพื่อสังเคราะห์ผลการวิจัยจากข้อมูลทั้งหมดร่วมกับการสัมภาษณ์ปัญหาช่องว่างของงานวิจัยสายสังคมฯที่เกิดขึ้น 5) นำเสนอรายงานสังเคราะห์ผลการวิจัยเพื่อนำไปสู่การสร้างทิศทางและนโยบายการพัฒนาศึกษาวิจัยและการบริการวิชาการด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ ที่สอดคล้องและตอบสนองความต้องการของประเทศ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) นอกจากนี้ยังมีการสืบค้นข้อมูล จากหน่วยงานที่สนับสนุนด้านการวิจัย จำนวน 2 หน่วยงาน คือกองบริหารการวิจัยสำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งมีการกิจหลักเป็นหน่วยวิจัยของมหาวิทยาลัยจึงใช้ข้อมูลเป็นหลัก และข้อมูลเพิ่มเติมจากคณะและสถาบันที่สามารถเปิดเผยข้อมูลได้บางหน่วยงาน จากจำนวน 20 หน่วยงาน ดังนี้ 1) คณะนิติศาสตร์ 2) คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี 3) คณะรัฐศาสตร์ 4) คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน 5) คณะวิทยาการรับรู้และศึกษาศาสตร์ 6) คณะศิลปกรรมศาสตร์ 7) คณะศิลปศาสตร์ 8) คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา 9) คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ 10) คณะเศรษฐศาสตร์ 11) วิทยาลัยนวัตกรรมการ 12) วิทยาลัยนานาชาติปรีดี พนมยงค์ 13) วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ 14) วิทยาลัยสหวิทยาการ 15) วิทยาลัยโลกคดีศึกษา 16) สถาบันภาษา 17) สถาบันอาณานิคมศึกษา 18) สถาบันเสริมศึกษาและทรัพยากรมนุษย์ 19) สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา และ 20) สถาบันไทยคดีศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับการประชุมกลุ่ม (Focus group) ร่วมกับนักวิจัยของสถาบันไทยคดีศึกษาเป็นหลัก และขอข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบบังเอิญจากนักวิจัยหน่วยงานอื่น

ผลการวิจัย

1. การสำรวจจำนวนและประเภทของผลงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ ของคณาจารย์และนักวิจัยที่สังกัดคณะ วิทยาลัย และสถาบันของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2556 - 2564 แบ่งข้อมูลเป็น 5 ประเด็น ดังนี้

1.1 จำนวนผลงานวิจัยของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในช่วง พ.ศ. 2556 - 2564 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีคณะทางด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ รวมทั้งสิ้น 20 หน่วยงาน เมื่อพิจารณาผลงานวิจัยในช่วงที่ผ่านมาพบว่า มีผลงานวิจัยรวมทั้งสิ้น 1,660 ผลงาน และมีต่อเนื่องทุกปีโดยเฉลี่ย ปีละ 180 - 220 เรื่อง โดย 4 อันดับแรกของคณะที่มีผลงานวิจัยมากที่สุด ได้แก่ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มากที่สุดอยู่ที่ 534 ผลงาน คิดเป็นเกือบ 1 ใน 3 ของผลงานวิจัยทั้งหมด (ร้อยละ 32.17) รองลงมาเป็นคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน จำนวน 155 ผลงาน (ร้อยละ 9.34) คณะเศรษฐศาสตร์ จำนวน 148 ผลงาน (ร้อยละ 8.91) คณะรัฐศาสตร์ จำนวน 146 ผลงาน (ร้อยละ 8.80) ตามลำดับ

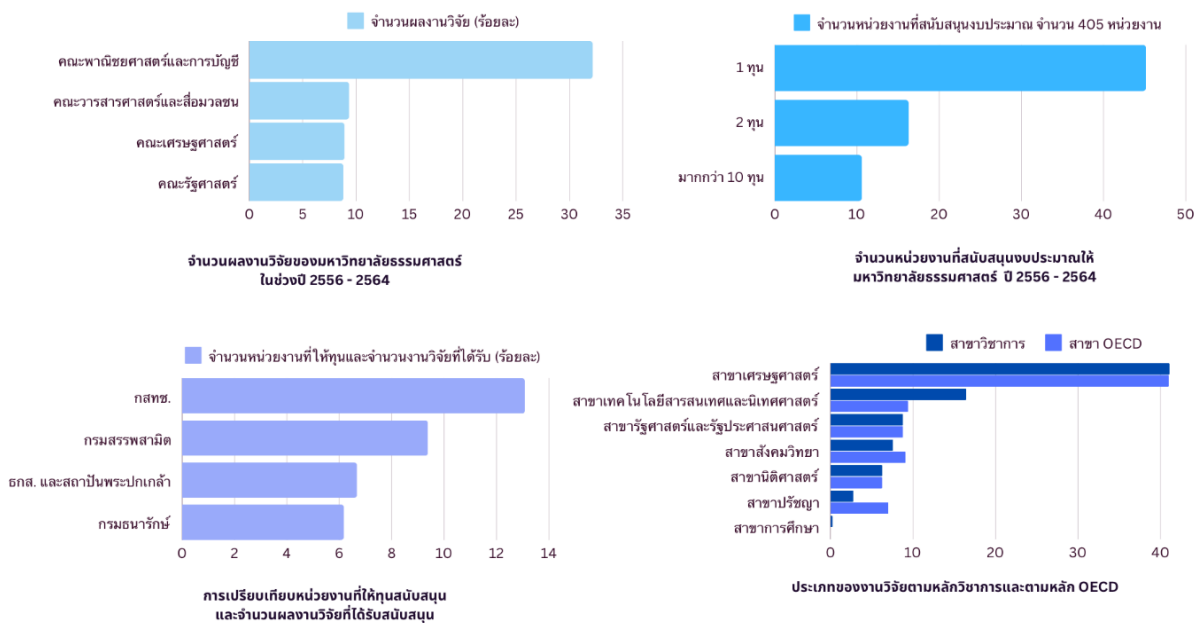
1.2 จำนวนหน่วยงานที่สนับสนุนงบประมาณปีสาขา 2556 - 2564 พบว่า มีหน่วยงานที่สนับสนุนค่อนข้างหลากหลายทั้งหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชน รวมทั้งหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการสนับสนุนงานวิจัยระดับชาติ จำนวนทั้งสิ้น 405 หน่วยงาน โดยส่วนใหญ่เป็นแหล่งทุนภายในประเทศ อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะมีรายชื่อแหล่งทุนจำนวนมาก แต่จำนวนผลงานที่ให้ทุนมีจำนวนค่อนข้างน้อยและยังขาดความต่อเนื่องในการให้ทุนสนับสนุนในแต่ละปี คิดเป็นค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.09 ± 6.09 ผลงานต่อ 1 หน่วยงาน เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบจำนวนหน่วยงานที่ให้ทุนสนับสนุนผลงานวิจัยและจำนวนผลงานวิจัยที่ได้รับการสนับสนุน พบว่า มีจำนวนมากถึง 183 หน่วยงาน (ร้อยละ 45.19) หรือมากถึงจำนวนเกือบครึ่งของหน่วยงานที่ให้ทุนทั้งหมดที่ให้ทุนสนับสนุนเพียง 1 ทุนตลอดระยะเวลา รองลงมาคือ 66 หน่วยงาน (ร้อยละ 16.30) ที่ให้ทุนสนับสนุน 2 ทุนตลอดระยะเวลา และมีเพียง 43 หน่วยงาน (ร้อยละ 10.61) จากหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัย และหน่วยงานภายนอกอื่น ๆ ที่มีการให้ทุนอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องมากกว่า 10 ทุนตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา

1.3 การเปรียบเทียบจำนวนหน่วยงานที่ให้ทุนสนับสนุนผลงานวิจัยและจำนวนผลงานวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนในช่วงปี พ.ศ. 2556 - 2564 สำหรับหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนงบประมาณวิจัยมากที่สุดในช่วงปี พ.ศ. 2556 - 2564 สำหรับหน่วยงานภายนอก คือ สำนักงานคณะกรรมการการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (สำนักงานใหญ่) อยู่ที่ 53 ทุน (ร้อยละ 13.08) รองลงมาเป็น กรมสรรพสามิตอยู่ที่ 38 ทุน (ร้อยละ 9.38) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และสถาบันพระปกเกล้า อยู่ที่ 27 ทุน (ร้อยละ 6.67) และกรมธนารักษ์ 25 ทุน (ร้อยละ 6.17) ตามลำดับ อย่างไรก็ตามพบว่า หน่วยงานที่ให้ทุนส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานภาครัฐ และองค์กรอิสระ โดยใน 20 อันดับแรกมีหน่วยงานเอกชนเพียง 1 หน่วยงานเท่านั้น คือ บริษัท เอ็มทีพี โซลูชั่น จำกัด นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยที่ให้ทุนสนับสนุนผลงานวิจัย เช่น กองทุนวิจัยคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชนจำนวน 53 ทุน สถาบันไทยคดีศึกษาจำนวน 33 ทุน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จำนวน 26 ทุน และทุนคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ จำนวน 11 ทุน

1.4 ลักษณะสาขาวิชาการของงานวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์เพิ่มเติม ตามที่สภามหาวิทยาลัยกำหนดประเภทของผลงานวิจัยในสาขาวิชาการไว้ทั้งสิ้น 7 สาขา คือ 1) สาขาปรัชญา 2) สาขานิติศาสตร์ 3) สาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ 4) สาขาเศรษฐศาสตร์ 5) สาขาสังคมวิทยา 6) สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศและนิเทศศาสตร์ และ 7) สาขาการศึกษา จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 - 2564 ถูกลำดับจัดกลุ่มตามประเภทของสาขาทั้ง 7 สาขา พบว่า มีจำนวนผลงานวิจัยในสาขาเศรษฐศาสตร์มากที่สุด 1) คือ 682 ผลงาน (ร้อยละ 41.08) จากงานวิจัยทั้งหมด รองลงมาเป็น 2) สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศและนิเทศศาสตร์ที่ 273 ผลงาน (ร้อยละ 16.45) 3) สาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ที่

146 ผลงาน (ร้อยละ 8.80) 4) สาขาสังคมวิทยาที่ 126 ผลงาน (ร้อยละ 7.60) 5) สาขานิติศาสตร์ที่ 104 ผลงาน (ร้อยละ 6.27) 6) สาขาปรัชญาที่ 46 ผลงาน (ร้อยละ 2.78) และ 7) สาขาการศึกษาน้อยที่สุดที่ 4 ผลงาน (ร้อยละ 0.24) ตามลำดับ และไม่แนชต์ว่าจัดอยู่ในประเภทใดอีกร้อยละ 16.80

1.5 ประเภทสาขาของงานวิจัยตามหลัก OECD สาขาวิชาการ แบ่งเป็น 2 ด้าน คือ มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ประกอบด้วย 1) มนุษยศาสตร์ (Humanities) แบ่งได้เป็น 5 ประเด็น และ 2) สังคมศาสตร์ (Social sciences) แบ่งเป็น 9 ประเด็น ซึ่งจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 - 2564 ถูกนำมาจัดกลุ่มตามประเภทของสาขา พบว่า ด้านมนุษยศาสตร์ มีผลงานวิจัยในสาขาปรัชญา จริยธรรม และศาสนามากที่สุด คือ 117 ผลงาน (ร้อยละ 7.04) รองลงมาเป็นสาขาภาษาและวรรณคดีที่ 27 ผลงาน (ร้อยละ 1.62) และสาขาศิลปศาสตร์ที่ 19 ผลงาน (ร้อยละ 1.14) ตามลำดับ ในช่วงที่ผ่านมา ส่วนด้านสังคมศาสตร์ มีผลงานวิจัยในสาขาเศรษฐศาสตร์มากที่สุดคือ 682 ผลงาน (ร้อยละ 41.08) รองลงมาเป็นสาขานิติศาสตร์และสื่อสารมวลชนที่ 156 ผลงาน (ร้อยละ 9.40) สาขาสังคมศาสตร์อื่น ๆ ที่ 151 ผลงาน (ร้อยละ 9.10) สาขารัฐศาสตร์ที่ 146 ผลงาน (ร้อยละ 8.80) สาขานิติศาสตร์ที่ 104 ผลงาน (ร้อยละ 6.26) ตามลำดับ นอกจากนี้พบว่า สาขาจิตวิทยาและสาขากฎหมายศาสตร์ทางสังคมและเศรษฐกิจไม่มีผลงานวิจัยเลยที่ผ่านมา

ภาพที่ 1 ตารางสรุปการสำรวจจำนวนและประเภทของผลงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์ฯ

2. สังเคราะห์ประเภทของงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ตามประเภทของงานวิจัย ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2556 - 2564

การสังเคราะห์งานวิจัยตามประเภทของงานวิจัยผู้ศึกษาจะขอใช้การแบ่งประเภทสาขาตามหลัก OECD สาขาวิชาการ 2 ด้าน แบ่งเป็นสาขามนุษยศาสตร์ 5 ประเด็น และสาขาสังคมศาสตร์ 9 ประเด็น จากผลการศึกษาในข้อ 1.5 ควบคู่ไปกับการสังเคราะห์งานวิจัยตามลักษณะสาขาของงานวิจัยตามที่สภาวิจัยแห่งชาติกำหนดประเภทของผลงานวิจัยในสาขาวิชาการไว้ทั้งสิ้น 7 สาขา จากผลการศึกษาในข้อ 1.4 ซึ่งมีการแบ่งประเภททับซ้อนกันเล็กน้อยโดยผู้เขียนกล่าวโดยสรุปและแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือด้านมนุษยศาสตร์ 5 สาขาย่อย และด้านสังคมศาสตร์ 9 สาขาย่อย สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ด้านมนุษยศาสตร์ (Humanities) ซึ่งจะสามารถเทียบเคียงกับลักษณะสาขาวิชาการตามสภาวิจัยแห่งชาติในข้อ 1) สาขาปรัชญา ประกอบด้วยประเด็น ปรัชญา ประวัติศาสตร์ โบราณคดีวรรณคดี ศิลปกรรม ภาษา ศาสนา ซึ่งแบ่งได้เป็น 5 ประเด็นคือ

1.1 ประวัติศาสตร์และโบราณคดี (History and Archaeology) ประกอบด้วย ประวัติศาสตร์ การศึกษาเรื่องก่อนประวัติศาสตร์และประวัติศาสตร์ สาขาวิชาการประวัติศาสตร์ที่ให้ประโยชน์ เช่น ภูมิศาสตร์ ดึกดำบรรพ์ การสืบเผ่าพันธุ์ เป็นต้น ส่วนใหญ่พบว่าดำเนินการโดยคณะศิลปศาสตร์ สถาบันไทยคดีศึกษา โดยมีประเด็นการศึกษาที่หลากหลายเป็นอย่างมาก เช่น เอกสารประวัติศาสตร์ไทย - รัสเซีย การศึกษาประวัติศาสตร์ศิลปะ โดยมีผู้ให้ทุนอย่างหลากหลายหน่วยงาน เช่น กระทรวงการต่างประเทศ สถาบันรัชชา เป็นต้น

1.2 ภาษาและวรรณกรรม (Languages and literature) ประกอบด้วย การศึกษา ภาษาโบราณ ภาษาจำเพาะ และภาษาสมัยใหม่ การศึกษาวรรณกรรม/วรรณคดี ภาษาศาสตร์ ส่วนใหญ่พบว่าดำเนินการโดยคณะศิลปศาสตร์ สถาบันภาษา และหน่วยงานอื่นๆ ซึ่งการศึกษาภาษาโดยตรงยังไม่มี การสนับสนุนจากภายนอก มีเพียงการสนับสนุนจากหน่วยงานภายในเท่านั้น

1.3 ปรัชญา จริยธรรม และศาสนา (Philosophy, ethics and religion) ประกอบด้วย ปรัชญา รวมถึงประวัติความเป็นมา จริยธรรม เทววิทยา การศึกษาทางศาสนา ส่วนใหญ่พบว่าดำเนินการโดยคณะศิลปศาสตร์ สถาบันไทยคดีศึกษา โดยมีประเด็นการศึกษา เช่น ศิลปะแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธสู่ทางแห่งรักสำหรับเยาวชนที่ประสบความยากลำบาก การอภิปรายความว่าด้วยพุทธธรรมและทุนมนุษย์ โดยมีผู้ให้ทุนอย่างเช่น สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และทุนภายในมหาวิทยาลัย เป็นต้น

1.4 ศิลปศาสตร์ (ศิลปศาสตร์ ศิลปะการแสดง ดนตรี) [Arts (arts, history of arts, performing arts, music)] ประกอบด้วย ศิลปะ ประวัติของศิลปะ จิตรกรรม ประติมากรรม ดนตรี การศึกษา ศิลปะการแสดง (ดุริยางคศาสตร์วิทยาศาสตร์การละคร ศิลปะการสร้างและเขียนบท) การศึกษาขนบธรรมเนียม ประเพณีความเชื่อของชาวบ้าน การศึกษาภาพยนตร์ วิทย์และโทรทัศน์ ส่วนใหญ่พบว่าดำเนินการโดยคณะศิลปศาสตร์ ศิลปกรรมศาสตร์ สถาบันไทยคดีศึกษา โดยมีประเด็นการศึกษาที่หลากหลายเป็นอย่างมาก เช่น การจัดทำ ข้อมูลงานหัตถกรรม การออกแบบแฟชั่น การศึกษาประวัติศาสตร์ศิลปะ โดยมีผู้ให้ทุนอย่างหลากหลายหน่วยงาน เช่น สถาบันส่งเสริมศิลปหัตถกรรมไทย และทุนภายในมหาวิทยาลัย เป็นต้น

1.5 มนุษยศาสตร์อื่น ๆ (Other humanities)

2. ด้านสังคมศาสตร์ (Social sciences) แบ่งเป็น 9 ประเด็น คือ

2.1 จิตวิทยา (Psychology) ประกอบด้วย จิตวิทยา จิตวิทยาพิเศษ (รวมถึงการบำบัด เพื่อการเรียนรู้ การพูด การได้ยิน การมองเห็นและความพิการทางกายภาพและจิตอื่น ๆ) ซึ่งจะขอเทียบเคียงกับ ลักษณะสาขาวิชาการตามสภาวิจัยแห่งชาติในข้อ 5) สาขาสังคมวิทยา ที่ประกอบไปด้วยประเด็นจิตวิทยาสังคม โดยในช่วงหลายปีที่ผ่านมาไม่พบว่ามีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาโดยตรง

2.2 เศรษฐศาสตร์ (Economics and business) เศรษฐศาสตร์ ธุรกิจ การเงิน บัญชี และการจัดการ ขอเทียบเคียงกับลักษณะสาขาวิชาการตามสภาวิจัยแห่งชาติในข้อ 4) สาขาเศรษฐศาสตร์ ประกอบด้วยประเด็น เศรษฐศาสตร์ พาณิชยศาสตร์ บริหารธุรกิจ การบัญชี และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีเป็น สาขาที่มีผลงานวิจัยมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่งในช่วงที่ผ่านมา โดยมีคณะที่รับผิดชอบเป็นหลัก ได้แก่ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี และคณะเศรษฐศาสตร์ ได้รับทุนจากหลากหลายหน่วยงาน เช่น กรมสรรพสามิต กรมธนารักษ์ ธนาคารกรุงเทพ และธนาคารต่าง ๆ ซึ่งมีหัวข้อที่ได้รับทุนหลากหลาย เช่น การจัดทำ

หลักสูตรการวิเคราะห์และตรวจรายงานประเมินมูลค่าทรัพย์สิน การจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน การตลาด ความพึงพอใจและความผูกพันของลูกค้า จัดทำรายงานอุตสาหกรรมไมซ์ (MICE) เป็นต้น

2.3 ศาสตร์ (Educational sciences) ประกอบด้วย การศึกษาทั่วไปรวมถึงการฝึกอบรม วิชาการสอน การศึกษาพิเศษ ขอบเขตเกี่ยวกับลักษณะสาขาวิชาการตามสภาวิจัยแห่งชาติในข้อ 7) สาขาการศึกษา ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา มาจากคณะวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ ในสาขานี้ยังคงมีจำนวนงานวิจัยจำนวนน้อยมาก เนื่องจากเป็นสาขาใหม่ ยังคงมีงานวิจัยจำนวนน้อย ซึ่งได้มาจาก กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยมีหัวข้อการวิจัยคือ พัฒนารายวิชาเพื่อการพัฒนาทักษะในการทำงาน จัดทำรายงานองค์ความรู้ด้านเมืองแห่งการเรียนรู้ และกรอบแนวทางการดำเนินงานเมืองแห่งการเรียนรู้สำหรับประเทศไทยเพื่อการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ รูปแบบและแนวทางการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่ (Generation Z)

2.4 สังคมวิทยา (Sociology) ประกอบด้วย สังคมวิทยา ประชากรศาสตร์มานุษยวิทยา วัฒนธรรม และชาติพันธุ์วิทยา หัวข้อทางด้านสังคม (การศึกษาเกี่ยวกับสตรี เพศ และครอบครัว) ซึ่งจะขอเทียบเคียงกับลักษณะสาขาวิชาการตามสภาวิจัยแห่งชาติในข้อ 5) สาขาสังคมวิทยาซึ่งประกอบด้วยประเด็น สังคมวิทยา ประชากรศาสตร์มานุษยวิทยา ปัญหาสังคม สังคมศาสตร์ อาชญาวิทยา กระบวนการยุติธรรม มนุษย์ นิเวศวิทยาและนิเวศวิทยาสังคม พัฒนาสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิศาสตร์สังคม การศึกษาความเสมอภาค ระหว่างเพศคติชนวิทยา และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีงานวิจัยที่สามารถผลิตได้จากหลากหลายคณะ เช่น คณะ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมสงเคราะห์ วิทยาลัยสหวิทยาการ วิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษา รวมไปถึงสถาบันอื่น ๆ ซึ่งเมื่อเทียบกันแล้วไม่ได้มีผลงานจำนวนมากต่อปี เนื่องจากส่วนมากเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ต้องใช้เวลาในการดำเนินงานและจัดทำรายงาน หัวข้องานที่ได้รับทุน ได้แก่ การส่งเสริมศักยภาพของเครือข่ายวัฒนธรรมในการบริหารจัดการงานวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ระบบการดูแลให้บริการด้านสุขภาพจิตเวชไร้บ้าน ปัญหาเด็กและเยาวชน โดยได้รับทุนจากกระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) กรมกิจการเด็กและเยาวชน กรมกิจการผู้สูงอายุ สถาบันส่งเสริมศิลปหัตถกรรมไทย เป็นต้น

2.5 นิติศาสตร์ (Law) ประกอบด้วย กฎหมาย อาชญาวิทยา ทฤษฎีวิทยา ซึ่งจะขอเทียบเคียงกับลักษณะสาขาวิชาการตามสภาวิจัยแห่งชาติในข้อ 2) สาขานิติศาสตร์ ประกอบด้วยประเด็น กฎหมายมหาชน กฎหมายเอกชน กฎหมายอาญา กฎหมายเศรษฐกิจ กฎหมายธุรกิจ กฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายวิธีพิจารณาความ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง พบว่า คณะนิติศาสตร์ส่วนมากจะเป็นหัวหน้าโครงการวิจัยหลัก โดยมีการศึกษาเกี่ยวกับกฎหมายต่าง ๆ เช่น กฎหมายแรงงาน กฎหมายสิ่งแวดล้อม ประมวลกฎหมายอาญาหรือการเป็นที่ยอมรับทางกฎหมาย โดยมีผู้ให้ทุนหลากหลาย เช่น กรมธนารักษ์ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน กรมจัดหางาน เป็นต้น

2.6 รัฐศาสตร์ (Political science) ประกอบด้วย รัฐศาสตร์ การเมืองการปกครอง รัฐประศาสนศาสตร์ ทฤษฎีการจัดระเบียบองค์กร ซึ่งจะขอเทียบเคียงกับลักษณะสาขาวิชาการตามสภาวิจัยแห่งชาติในข้อ 3) สาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ ประกอบด้วยประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นโยบาย ศาสตร์ อุดมการณ์ทางการเมือง สถาบันทางการเมือง ชีวิตทางการเมือง สังคมวิทยาทางการเมือง ระบบการเมือง ทฤษฎีการเมือง รัฐประศาสนศาสตร์มติดีสารณะ ยุทธศาสตร์เพื่อความมั่นคง เศรษฐศาสตร์การเมือง และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง พบว่า คณะรัฐศาสตร์เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย โดยมีหัวข้อการศึกษาในสาขาที่หลากหลาย เช่น การศึกษาเกี่ยวกับการบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น การพัฒนาเครือข่ายประชาชนผลกระทบทางสังคมที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของประชาคมอาเซียน การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ พัฒนาระบบ และกลไกการตรวจสอบและประเมินผลภาครัฐ โดยผู้ให้ทุนหลักมาจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น สำนักงาน

สภาพพัฒนาการเมือง สถาบันพระปกเกล้า สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร สำนักงานสภาพัฒนาการ
แห่งชาติ เป็นต้น

2.7 ภูมิศาสตร์ทางสังคมและเศรษฐกิจ (Social and economic geography) ประกอบด้วย ภูมิศาสตร์ทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ การวางผังเมืองและชนบท (การวางแผนและพัฒนา) การวางแผนการขนส่ง ส่วนใหญ่พบว่าดำเนินการโดยคณะศิลปศาสตร์ โดยมีประเด็นการศึกษา เช่น การจัดทำแผนที่สีเขียวนอกเขตอนุรักษ์ การพัฒนาระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อการศึกษา (GIS) โดยมีผู้ให้ทุน เช่น สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นต้น

2.8 นิเทศศาสตร์และสื่อสารมวลชน (Media and communications) ประกอบด้วย วารสารศาสตร์ บรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ (เฉพาะทางสังคม) สื่อและการสื่อสารทางสังคมและวัฒนธรรม) ซึ่งจะขอเทียบเคียงกับลักษณะสาขาวิชาการตามสภาวิจัยแห่งชาติในข้อ 6) สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศและนิเทศศาสตร์ ประกอบด้วยประเด็น วิทยาการคอมพิวเตอร์โทรคมนาคม การสื่อสารด้วยดาวเทียม การสื่อสารเครือข่าย การสำรวจและรับรู้จากระยะไกล ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์นิเทศศาสตร์ บรรณารักษศาสตร์ เทคนิค พิพิธภัณฑสถานและภัณฑาคาร และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นสาขาที่มีจำนวนงานวิจัยมากเป็นอันดับ 2 งานส่วนมากจะมาจากคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชนและคณะอื่น ๆ ที่มีความถนัด ทุนวิจัยโดยมากจะได้รับจากสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ซึ่งจะเป็นงานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมและแนวโน้มการบริโภคสื่อ เนื้อหารายการโทรทัศน์ กิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ จำนวนผู้ชมและความพึงพอใจของผู้ชม การเปิดรับสื่อโฆษณา และการประชาสัมพันธ์

2.9 สังคมศาสตร์อื่น ๆ (Other social sciences) ประกอบด้วย สังคมศาสตร์สหวิทยาการ สังคมศาสตร์ด้านอื่น ๆ และสังคมหลายแขนงที่จัดประเภทไม่ได้ตามประเภทด้านบน มีลักษณะเป็นการผสมผสานสังคมด้านต่าง ๆ หลากหลายสาขาในเรื่องเดียว

อภิปรายผล

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นสถานศึกษาทางวิชาการและวิชาชีพ มีวัตถุประสงค์ในการสร้าง พัฒนา ประมวล และประยุกต์องค์ความรู้ทั้งมวล ดำเนินการให้มีการเรียนรู้ จัดการศึกษา เผยแพร่ความรู้ ส่งเสริมและพัฒนาวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการวิจัย ให้บริการทางวิชาการและวิชาชีพแก่สังคม และทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม รวมถึงการส่งเสริมและพัฒนาวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง การบริหารจัดการ ศาสนา ศิลธรรม ภูมิปัญญา วิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์สุขภาพ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม (พระราชบัญญัติ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2558, 2558) อย่างไรก็ตามการขับเคลื่อนสังคมให้มีเสรีภาพ มีความเป็นธรรม มีความมั่นคงและมีสันติสุขนั้น จำเป็นต้องมีความรู้และทักษะด้านมนุษยศาสตร์และด้านสังคมศาสตร์ ของประชาชน ถือว่าเป็นหัวใจของกระบวนการขับเคลื่อน มนุษย์ศาสตร์จะเป็นตัวช่วยบอกให้เราทราบว่าเรามาจากไหน เดินไปไหน ทิศทางใด ช่วยให้เรา มีความคิดเชิงสร้างสรรค์ มีความซาบซึ้ง และยอมรับในความแตกต่างและความเหมือน ในขณะที่สังคมศาสตร์ ช่วยให้เราเข้าใจพฤติกรรมของสังคมสมัยใหม่ และช่วยให้เราเข้าใจว่าความเป็นมนุษย์มีความหมายว่าอย่างไรและช่วยให้เราติดต่อสัมพันธ์กันจนเป็น “ชุมชนโลก” (Global Community) (อุทัย ดุลยเกษม, 2561)

สภาพและแนวโน้มของการได้รับทุนวิจัยภายในและภายนอก พบว่า มีแนวโน้มคงตัวอยู่ในจำนวนที่คงที่ ประมาณช่วง 180 - 220 เรื่อง ต่อเนื่องทุกปี อย่างไรก็ตามจากสถิติการให้ทุนวิจัยยังมีบางคณะและสถาบันฯที่มีจำนวนงานวิจัยไม่มากและไม่สม่ำเสมอ เนื่องจากสาเหตุหลากหลายอย่างประกอบกัน เช่น มีความล่าช้าจากการจ่ายเงินทุนวิจัย การดำเนินงานวิจัยภาคสนามที่ต้องใช้เวลา การพิจารณาทุนมีหลายขั้นตอนในบางเรื่องหาก

พิจารณาซ้ำเข้าไปอีกปีก็จะเป็นประเด็นในกระแส เป็นต้น สอดคล้องกับวิสุทธิ เวชวรารณ์ ที่การกล่าวถึงปัญหาเรื้อรังในระบบวิจัยในการศึกษาคุณค่าของความรู้ที่หายไปในระบบวิจัยด้านสังคมศาสตร์ (วิสุทธิ เวชวรารณ์, 2567) จึงควรมีมาตรการหรือกลยุทธ์ที่ช่วยพัฒนาการวิจัยด้านสังคมศาสตร์ให้การได้รับทุนวิจัยเพิ่มขึ้นไม่ว่าจะเป็นทุนภายในหรือภายนอกไม่ให้อะไรไปทั่วทุกคณะและสาขาวิชา ส่งเสริมให้คณะที่มีจำนวนงานวิจัยน้อยหรือสาขาวิชาที่ไม่ขอทุนได้ส่งโครงร่างวิจัยเพื่อขอรับทุนมากขึ้น โดยมหาวิทยาลัยอาจต้องมีมาตรการส่งเสริมหรือแนวทางช่วยเหลือ เช่น การอำนวยความสะดวกในการขอจริยธรรมในมนุษย์ การจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการการทำงานเชิงรุกโดยการไปเยี่ยมคณะและสำรวจความต้องการของผู้ให้ทุน การมีระบบพี่เลี้ยงด้านสังคมศาสตร์ในมหาวิทยาลัย (Coaching) เป็นต้น

ผลการสังเคราะห์ประเภทจากงานวิจัยที่ได้รับทุนจากมหาวิทยาลัยและหน่วยงานภายนอกระหว่างปี พ.ศ. 2556 - 2564 ทำให้ทราบว่า ผลงานส่วนใหญ่มีทิศทางอยู่ในกรอบการวิจัยของประเทศเนื่องจากเป็นประเด็นวิจัยที่ตอบตัวชี้วัดของแหล่งทุนในปัจจุบันที่สนับสนุนประเด็นการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม มีทิศทางแนวโน้มงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์ - มนุษยศาสตร์มุ่งเน้นไปในการสร้างผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบเชิงพื้นที่ ที่สามารถวัดผลเพื่อตอบโจทย์ทางสังคมเศรษฐกิจได้ (รัชพล แยมกลีบ, 2565) และมีคุณลักษณะผลงานวิจัยที่สอดคล้องตามยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) บางประเด็นในยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง และยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ด้วยงานวิจัยประเด็นทางรัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ นิเทศศาสตร์และสื่อสารมวลชน ในขณะเดียวกันยังมีผลงานที่สอดคล้องในยุทธศาสตร์ชาติด้านสร้างความสามารถในการแข่งขัน ด้วยงานวิจัยประเด็นทางเศรษฐศาสตร์ อย่างไรก็ตามบางประเด็นวิจัยยังมีจำนวนน้อย ที่จะต้องเร่งผลิตให้มีจำนวนเพียงพอที่จะไปขับเคลื่อนประเทศในยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพและทรัพยากรมนุษย์ ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม และยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม นโยบายของผู้สนับสนุนทุนวิจัย ซึ่งมีผลงานที่เกี่ยวข้องจำนวนน้อย เช่น ผลงานด้านสังคมวิทยา ที่มีร้อยละ 1.39 ผลงานวิจัยด้านศิลปศาสตร์ ที่มีเพียงร้อยละ 1.14 รวมไปถึงด้านผลงานวิจัยด้านจิตวิทยา ศึกษาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ทางสังคมและเศรษฐกิจ และมนุษยศาสตร์อื่น ๆ ที่มีเพียงไม่ถึงร้อยละ 1 เท่านั้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

การสำรวจและสังเคราะห์ประเภทของงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2556 - 2564 เพื่อหาประเด็นที่เหมาะสมที่สุดในการดำเนินการวิจัย ตลอดจนแสดงคุณภาพของงานวิจัยที่เชื่อมโยงความรู้ทางวิชาการ เห็นประเด็นพื้นฐานทางทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งได้เห็นถึงช่องว่างของการศึกษาวิจัยที่ยังไม่ตอบสนองต่อความต้องการตามประเด็นยุทธศาสตร์ทั้งในระดับนานาชาติ ระดับชาติ และมหาวิทยาลัย ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดทิศทางการศึกษาวิจัย และการพัฒนาทางด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ของมหาวิทยาลัยในระยะต่อไปได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพมากขึ้น จากการสังเคราะห์ 5 ขั้นตอน พบว่ามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีผลงานวิจัย 1,660 ผลงานต่อเนื่องโดยเฉลี่ยปีละ 180 - 220 เรื่อง คณะที่มีผลงานวิจัยมากที่สุดคือพาณิชยศาสตร์และการบัญชี ร้อยละ 32.17 ด้านสาขาการวิจัยพบว่าสาขาเศรษฐศาสตร์มีมากที่สุด ร้อยละ 41.08 ผลงานส่วนใหญ่สอดคล้องตามยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ในยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง และยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ด้วยประเด็นทางรัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ นิเทศศาสตร์และสื่อสารมวลชน ในขณะเดียวกันยังมีผลงานที่สอดคล้องในยุทธศาสตร์ชาติด้านสร้างความสามารถในการแข่งขันด้วยประเด็นทางเศรษฐศาสตร์ แต่ในบางประเด็นยังมีจำนวนน้อย เช่น ด้านสังคมวิทยา ด้านศิลปศาสตร์ รวมไปถึงด้านจิตวิทยา ศึกษาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ทางสังคมและเศรษฐกิจ และมนุษยศาสตร์อื่น ๆ โดยมีข้อเสนอแนะจากกลุ่ม

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ที่เสนอให้มหาวิทยาลัยดำเนินการที่สำคัญเพื่อผลิตผลงานวิจัยและนวัตกรรมให้ตอบโจทย์สังคม และประเทศเพื่อให้เกิดการยอมรับในสังคมประเทศ และนำมาซึ่งงบประมาณและผลงานวิจัยและนวัตกรรมที่เป็นที่ยอมรับเพิ่มขึ้น ดังนี้ 1) กำหนด Agenda การวิจัยและนวัตกรรมเน้นวิจัยบูรณาการศาสตร์ ตอบโจทย์ประเด็นที่สังคม ประเทศ และโลก 2) ยกย่องผลงานวิจัยและนวัตกรรม ส่งเสริม และสนับสนุนการตีพิมพ์ในวารสารชั้นนำต่างประเทศ 3) มีระบบที่เลี้ยง สนับสนุนทุนวิจัยและนวัตกรรมภายในให้นักวิจัยรุ่นใหม่มากขึ้น เพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญในการแข่งขัน 4) แสวงหาแหล่งทุนวิจัยและนวัตกรรม ความร่วมมือจากภายนอก โดยมุ่งทำวิจัยในประเด็นที่ภายนอกต้องการ 5) สนับสนุนให้เกิดการทำวิจัยแบบบูรณาการในทุกสาขาและทุกกลุ่มทั้งอาจารย์ นักวิจัย บุคลากร นักศึกษา 6) สนับสนุนให้เกิดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการวิจัยและนวัตกรรม เช่น กฎระเบียบ ข้อบังคับ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำวิจัยและนวัตกรรม

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องการสังเคราะห์งานวิจัยด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ระหว่างปี พ.ศ. 2554 - 2564 เป็นงานวิจัยที่ได้รับทุนทั่วไปด้านศิลปวัฒนธรรม ตามสัญญาเลขที่ TUTS 1/2565

เอกสารอ้างอิง

- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). การวิเคราะห์อภิมาน Meta - Analysis. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2558. (2558). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 132 ตอนที่ 66 ก (17 กรกฎาคม 2558).
- รัชพล แยมกลีบ. (2565). ทศวรรษไทยคดี: สถานภาพทางวิชาการและองค์ความรู้. วารสารไทยคดีศึกษา, 19(2), 287-337.
- วิสุทธิ์ เวชวรารณ์. (2567). คุณค่าของความรู้ที่หายไปในระบบวิจัยด้านสังคมศาสตร์. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). เรียกใช้เมื่อ 16 มีนาคม 2567 จาก <https://www.sac.or.th/portal/th/article/detail/559>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580). (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2560). คู่มือการจัดทำงบประมาณในลักษณะบูรณาการ ด้านการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2561). คู่มือการตรวจสอบและประเมินผลข้อเสนอการวิจัยของหน่วยงานภาครัฐที่เสนอของบประมาณ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ตามมติคณะรัฐมนตรี. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ. (2562). นโยบายการยกระดับคุณภาพและสมรรถภาพของมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 ด้วยมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ ด้วยมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์. เรียกใช้เมื่อ 16 มีนาคม 2565 จาก <https://www.nxpo.or.th/B/social-and-humanity-frontier-research/>
- เสาวธาร โพธิ์กลัด. (2560). การสังเคราะห์งานวิจัยด้านการบริหารงานยุติธรรม. ใน รายงานสืบเนื่องการสัมมนาวิชาการ (Proceedings) ระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 7. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- อุทัย ดุลยเกษม. (2561). อนาคตของมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในสังคมไทย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 10(1), 1-18.
- Chalmers, L., et al. (2002). A brief history of research synthesis. *Eval Health Prof*, 25(1), 12-37.
- Frascati Manual. (2002). Proposed Standard Practice for Surveys on Research and Experimental Development. Paris: OECD Publications Service.